

ایران اقتصاد

مدیرعامل شرکت ملی نفت در گفت‌وگو با «ایران» خبر داد

پایان نسیه‌فروشی نفت

مناظره ارزی «الزامات و چگونگی ساماندهی ارز ۴۲۰۰ تومانی

با حضور کامران ندری و محمدرضا عبداللهی در «ایران» برگزار شد

ساماندهی به شرط هنرا اجرا

کامران ندری، این کار باید به صورت تدریجی و همزمان با بهبود شرایط اقتصاد کلان انجام شود و نباید یکباره به مردم، مخصوصاً در شرایط بد اقتصادی، شوک وارد کرد

محمدرضا عبداللهی، اجرای این سیاست به دلیل عدم دسترسی به منابع ارزی کافی اجتناب‌ناپذیر است

◀ همین صفحه

◀ **سپیده‌بیری**

خبرنگار

ارزی که برص رانت و فساد را به جان اقتصاد انداخت، به نام مردم شکل گرفت و به کام سودجویان تمام شد. ۲۱ فروردین سال ۹۷ دولت دوازدهم برای تمام مصارف ارزی، ارز ۴۲۰۰ تومانی تخصیص داد که از آن زمان تاکنون یکی از مهم‌ترین و جنجال‌برانگیزترین تصمیمات اقتصادی چند سال اخیر محسوب می‌شود. این ارز به مدت دو ماه برای تمام کالاها قابل تخصیص و پرداخت بود. اتفاقی که منجر به رشد ۲۰ درصدی ثبت سفارش واردات شد. در واقع برخلاف آنکه نرخ ارز دستوری و کنترلی بود، تقاضای ارز مدیریت نشد. چند ماه بعد دولت تصمیم به طبقه‌بندی گروه‌های کالایی گرفت. این بار ۲۵ قلم کالا را مشمول دریافت ارز ۴۲۰۰ تومان اعلام کرد. پس از آن در یک حرکت تدریجی فهرست کالاها به ۷ قلم کالا تقلیل یافت. با این حال نگاهی به فهرست کالاهای مشمول نشان می‌دهد پرداخت ارز ۴۲۰۰ تومانی برای واردات این کالاها، تأثیر چندانی در کنترل قیمت آنها نداشته است. حالا هم دولت سیزدهم عزم کرده ارز جنجالی را حذف کند. درباره این تصمیم مناقشات زیادی میان فعالان اقتصادی و اقتصاددان‌ها مطرح است. جمع قابل توجهی از صاحب‌نظران، تخصیص این یارانه را خدمت به سوداگران می‌دانند و گروهی دیگر نسبت به تبعات تورمی حذف آن هشدار می‌دهند. البته هر دو طیف ادله‌ای برای تأیید نظر خود دارند که قابل تأمل است. به دلیل اهمیت موضوع ما نیز در «ایران» نشست «الزامات و چگونگی حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی از چرخه اقتصاد» را برگزار کردیم. شرکت‌کنندگان در این نشست که در جبهه‌های مخالف و موافق حاضر شده بودند بر سر شیوه اجرای مبتنی بر حذف تدریجی اتفاق نظر داشتند و معتقد بودند این شیوه حذف با در نظر گرفتن سازوکار مشخص و بدون ابهام همراه با حمایت از دهک‌های آسیب‌پذیر از الزامات اجرای این سیاست است. اگرچه کامران ندری، استاد اقتصاد دانشگاه امام صادق شرایط فعلی اقتصاد را برای اعمال این سیاست، بخصوص اگر دفعی و یکباره باشد، مساعد نمی‌داند؛ و از سوی دیگر محمدرضا عبداللهی، پژوهشگر اقتصادی به عنوان موافق حذف این ارز معتقد است با فرض کسری ۶ میلیارد دلاری برای اجرای این سیاست، نزدیک به ۱۲۰ هزار میلیارد تومان فقط از این محل پایه پولی رشد خواهد کرد که آثار تورمی آن قابل ملاحظه است. آنچه در ادامه می‌خوانید نگاه آسیب‌شناسانه به این سیاست، بررسی شیوه پهنینه اجرا و راهکارهای حمایت از گروه‌های آسیب‌پذیر است که تلاش کرده‌ایم با حضور دو میهمان موافق و مخالف، سویه متفاوت موضوع را تبیین و تحلیل کنیم.

■ **چرا شما با حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی مخالفید؟ در حالی که همواره در چند سال گذشته اکثر اقتصاددان‌ها نسبت به تبعات ارز ترجیحی هشدار می‌دادند اما الان که دولت تصمیم به حذف آن گرفته موافق نیستند؟**

کامران ندری: مخالفت بنده به این دلیل است که شرایط اقتصادی کشور عادی نیست و به نوعی گرفتاری یک جنگ اقتصادی هستیم. این تحریم‌ها ما را در محاصره اقتصادی قرار داده است. الان در اقتصاد ما جنگ به مفهوم نظامی خود مثل دهه ۶۰ وجود ندارد. در دهه ۶۰ از طریق کوپن، کالاها، اساسی‌را برای خانوارها سهمیه‌بندی کرده بودیم. علیرغم بالا بودن قیمت این اقلام در بازار سیاه اما دسترسی مردم به حداقل‌های معیشتی تأمین بود. هر کشوری در دنیا، حتی کشورهای پیشرفته، وقتی با جنگ نظامی مواجه شود، سیاست‌های کنترل قیمت و سهمیه‌بندی کردن کالاها مخصوصاً اقلام اساسی را انجام می‌دهد. هم اکنون هم به دلیل تحریم‌ها کشور ما در محاصره اقتصادی قرار گرفته است. هیچ اقتصاددانی هم از تداوم اعمال سیاست‌هایی مثل تخصیص

تبعات اقتصادی منفی خواهد داشت. اصلاح قیمت بنزین در سال ۱۳۹۸ هیچ کمکی نکرد و تورمی که ایجاد شد توجیه می‌کند که قیمت بنزین را باز هم بالاتر ببریم. لذا ما فعلاً شرایط مساعد اقتصاد کلان را برای انجام این برنامه در دی ماه ۱۴۰۰ نداریم. حتی اگر مذاکرات نیز به سرانجام برسد و شرایط برای اجرای این برنامه مناسب شود توصیه من این است که این کار را تدریجی انجام دهند. برای مثال ۴۲۰۰ را به جای اینکه یکباره به ۲۳ هزار تومان برسانند، در حالت نخست بین ۲۵ تا ۵۰ درصد افزایش یابد؛ نه ۶۰۰ درصد. ما تجربیات موفق این چنینی را نیز در گذشته داشته‌ایم. در دولت اصلاحات بحث اصلاح قیمت حامل‌های انرژی مطرح بود و هر سال ۱۰ درصد قیمت‌ها اصلاح می‌شد، تورم نیز تحت کنترل بود. نتیجه این رویکرد ثبات نسبی اقتصادی بود. از این تجربه باید استفاده کرد. دولت نباید سیاست‌هایی را اجرا کند که شوک ناگهانی، به مردم بگرانی و نارضایتی وارد کند. من با اصل حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی موافقم ولی با زمان و مدل اجرای یکباره آن مخالفم. هرچه دولت در رسیدن به اهداف اقتصاد کلان یعنی کنترل و مهار تورم موفق‌تر عمل کند، سریع‌تر و کم هزینه‌تر می‌تواند این قبیل برنامه‌ها را به نقطه انتهایی آن نزدیک کند. اصولاً دولت‌مردان قیمت را برای مدت زیادی ثابت نگه می‌دارند بعد مجبورند یک تعدیل زیاد و ناگهانی انجام دهند. در نهایت باید بگویم اعتماد عمومی به تیم دولت و توان کنترل آنها پایین است. لذا حرکت‌های این چنینی که به قوت غالب مردم مربوط است باید محتاطانه و تدریجی انجام شود.

■ **نظر شما درباره مدل و چگونگی اجرای این سیاست چیست؟**
محمدرضا عبداللهی: در خصوص ملاحظات اجرا با بخش زیادی از نکات آقای دکتر ندری موافقم. با این حال از نظر بنده هنر اجرای درست سیاست نیز موضوعی بسیار کلیدی است. برای مثال در سال‌های اخیر دو مدل سیاست افزایش قیمت بنزین را در این اقتصاد تجربه کردیم. یک مدل افزایش قیمت بنزین را که آقای احمدی‌نژاد در سال‌های ۸۹ اجرای کرد افزایش قابل توجهی داشت و از قیمت ۱۰۰ تومان به ۷۰۰ تومان رسید. این مدل کمترین تبعات امنیتی را داشت. ۲ سال پیش نیز در سال ۹۸ افزایش دیگر در قیمت بنزین داشتیم که پیامدهای امنیتی قابل توجهی داشت. صرف‌نظر از شرایط اقتصاد که تا حدودی متفاوت بود با این حال به نظر می‌آید بخش عمده تفاوت دو سیاست در مقدار افزایش نود بلکه در کیفیت اجرای آن بود. این یعنی

باید به ملاحظات اجرایی توجه ویژه شود. هر چند تردیدی نیست که شرایط تورمی کنونی قابل مقایسه با شرایط تورمی سال ۸۹ نیست و بدتر از آن است با این حال این نیز هنر اجرای سیاستگذار است که چطور می‌تواند یک سیاست قیمتی را با کمترین تبعات اجتماعی و امنیتی اجرا کند. چنین تصمیمی برای دولتی که تازه روی کار آمده و پشتوانه رای همین امسال را دارد در مقایسه با دولتی که ۴ سال است کار می‌کند و به یک نارضایتی گرفتار شده راحت‌تر خواهد بود. تبیین درست مسأله برای مردم، صادق بودن در اجرای سیاست، عدم مواجهه جدی با افزایش قیمت‌های شدید، هماهنگی همه عناصر اجرایی برای پرهیز از ناهماهنگی‌های اجرایی و اجرای تدریجی سیاست از جمله مواردیست که باید به جد بررسی شود.

■ **شما به‌عنوان موافق حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی چقدر در دولت اراده و امکان تغییر در این سیاست را می‌بینید؟**

محمدرضا عبداللهی: اگر مسأله را از نگاه دولت ببینیم به نظر می‌رسد مسأله از اراده گذشته و اجرای سیاست به‌دلیل عدم دسترسی به منابع اجتناب‌ناپذیر است. در واقع هدف دولت جدید از این تصمیم فقدان منابع ارزی کافی برای تداوم این سیاست است و مسأله با سال‌های قبل کاملاً متفاوت است. یک زمانی در ابتدای سال ۹۷ و ۹۸ اساساً این بحث بین اقتصاددانان مطرح بود که دولت دو انتخاب دارد. انتخاب اول اینکه می‌توانست ارز ۴۲۰۰ تومانی را با منابعی که در دسترس داشت که حدود ۱۴ میلیارد دلار می‌شد، یا به کالاها اختصاص بدهد یا به‌صورت نقدی از خانوارها حذف کند. با وجود آنکه بخش زیادی از جامعه کارشناسی کشور در همان زمان نیز تأکید بر حذف این ارز به‌دلیل مسائلی از جمله ایجاد رانت و فساد، آسیب به تولید داخل، عدم تحقق اهداف قیمتی و… داشتند با این حال دولت وقت به‌دلیل ملاحظات که داشت سیاست را ادامه داد. در شرایط کنونی صورت مسأله به طور کلی تغییر کرده و به نظر می‌رسد اساساً منابعی در دسترس نیست که انتخابی بین حذف و عدم حذف وجود داشته باشد. براساس اعلام‌های غیررسمی برای سال ۱۴۰۰، منابع مورد نیاز این سیاست ۱۷ میلیارد دلار است این در حالی است که برآوردهای سرانگشتی از درآمدهای نفتی نشان می‌دهد در بهترین حالت درآم‌د ارزی این دولت ۱۱ میلیارد دلار خواهد بود. یعنی در یک سال کسری ۶ میلیارد دلاری برای اجرای این سیاست وجود دارد. این موضوع در سال‌های قبل نیز تاحدی موضوعیت داشته است و بر اساس

عکس: علی‌مصطفی/ایران

«ایران» از برنامه‌های تنظیم بازار گزارش می‌دهد

افزایش ۳۰ درصدی تولید روغن و ۲۰ درصدی ذخایر شکر

◀ | صفحه ۷

وزیر اقتصاد در حاشیه بازدید سرزده از شعب دو بانک دولتی تصریح کرد

برخورد جدی با مدیران متخلف شعب بانک‌ها

◀ | صفحه ۷

وزیر اقتصاد در حاشیه بازدید سرزده از شعب دو بانک دولتی تصریح کرد

چرا باید ارز ۴۲۰۰ تومانی حذف شود؟

اصطلاح دلار ۴۲۰۰ تومانی از ۲۱ فروردین سال ۱۳۹۷ برای واردات کالاهای اساسی مطرح و در ادبیات اقتصادی کشور وارد شد. این ابداع علاوه بر تمامی تبعات و آثار زیانبار و مخرب خود بر اقتصاد کشور بار دیگر مؤید و نشان‌دهنده این مطلب بود که تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران در دولت‌های مختلف قصد یادگیری و درس

گرفتن از تجربه‌های زیانبار و مخرب مشابه گذشته را ندارند زیرا تجربه دلار ۴۲۰۰ تومانی در دولت دوازدهم دقیقاً مشابه همان تجربه مخرب دلار ۱۲۲۶ تومانی در دولت دهم در فاصله سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۰ بود. اصولاً عدم درس گرفتن و یادگیری از تجربیات بد و مخرب گذشته در حوزه اقتصاد مسأله جدیدی نزد تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران اقتصادی در دولت‌های مختلف در ایران نیست و البته برخی جامعه‌شناسان ایرانی نیز به این خصوصیت مذموم در کشور اشاره داشته‌اند.

منطق اقتصادی وضع نرخ‌های ارز پایین‌تر از نرخ تعادلی مبتنی بر متغیرهای بنیادین اقتصاد، مثل نرخ ارز ۱۲۲۶ تومانی در فاصله سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۰ یا نرخ ارز ۴۲۰۰ تومانی در فاصله‌های ۱۴۰۰-۱۳۹۷ چه بوده است؟ اگر وضع اینگونه نرخ‌ها آثار رفاهی قابل توجهی در جهت کاهش نرخ تورم یا بهبود وضعیت معیشتی طیف وسیعی از افراد جامعه داشته است به نظر می‌رسد که این دستاوردهای علمی باید منتشر شوند تا سیاستگذاران داخلی و سایر کشورها هم از آنها استفاده کنند ولی اگر دستاورد این نوع نرخ‌گذاری‌های پایین‌تر از نرخ تعادلی فقط ایجاد رانت، فساد و ثروتمند شدن یک صدم از جامعه باشد، باید این دستاوردهای علمی نیز منتشر شوند تا سایر کشورها هم از آنها استفاده نمایند. همچنین باید به این سؤال پاسخ داده شود که در حال حاضر چندین کشور در جهان از سیستم‌های چند نرخ‌ی ارز (نرخ ارز ترجیحی و تبعیضی و نرخ ارز بازار) بهره می‌برند و این سیستم‌های چند نرخ‌ی ارز چه دستاوردی در آن کشورها داشته است؟

از طرف دیگر یک سؤال مهم در زمینه وضع اینگونه نرخ‌های ارز پایین‌تر از نرخ ارز تعادلی، توجه به اعداد اعلام شده برای این نرخ‌ها است. به عبارت دیگر اعداد ۱۲۲۶ تومان و ۴۲۰۰ از کجا آمده‌اند؟ آیا این نرخ‌های مبتنی بر محاسبات علمی بوده‌اند؟ مثلاً اگر وضع نرخ ارز ۴۲۰۰ واقعاً آثار رفاهی قابل توجهی در جهت کاهش نرخ تورم یا بهبود وضعیت معیشتی طیف وسیعی از افراد جامعه داشته است، بهتر نیست حتی نرخ مذکور را کاهش بیشتری دهیم که شاید نرخ تورم بیشتر کاهش یابد و آثار رفاهی آن بیشتر شود. به نظر می‌رسد در اعداد اعلامی ۱۲۲۶ و ۴۲۰۰ تومانی هیچگونه ملاحظات علمی رعایت نشده است. یعنی این اعداد اعلامی می‌توانست هر عددی بجز اعداد مذکور باشد مثل ۶۰۰۰ تومان یا ۹۰۰۰ تومان …

در حال حاضر در زمینه حذف یا عدم حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی، دو طیف اقتصاددان وجود دارند که یک طیف قائل به حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی هستند و از موضع خود دفاع می‌کنند و ادله علمی و شواهد تجربی برای حمایت از ایده حذف ارز ۴۲۰۰ تومانی ارائه می‌دهند، مثلاً این گروه بیان می‌کنند که با توجه به متغیرهای بنیادین اقتصاد ایران مثل نرخ رشد تولید ناخالص داخلی، نرخ رشد نقدینگی و نرخ تورم، به نظر می‌رسد که برابری دلار امریکا به پول ملی ما یا نرخ ارز باید درسال ۱۴۰۰ حدود ۳۰۰۰۰ باشد ولی گروه دیگر که از پابرجا ماندن نرخ ارز ۴۲۰۰ تومانی دفاع می‌کنند، هنوز دلایل علمی و شواهد تجربی کافی و جامع برای پشتیبانی از نظر خود ارائه نکرده‌اند و به نظر می‌رسد مبانی اقتصادی برای حفظ نرخ ارز ۴۲۰۰ برای واردات کالاهای اساسی وجود ندارد یا قدرتمند نیست. لذا در مجموع به نظر می‌رسد که قبل از هرگونه دفاع از باقی ماندن نرخ ارز ۴۲۰۰ تومانی، طرفداران این گزاره باید مقالات و مبانی علمی و تجربی در پشتیبانی از آن را ارائه کنند.

و در نهایت متهم اصلی در زمینه تمام نرخ‌گذاری‌های دستوری پایین‌تر از قیمت تعادلی بازار، نرخ‌های تورم بالا و مزمن در اقتصاد ایران و ایجاد فضای نااطمئنانی حاصل از آن است که تصمیم‌گیری خانوارها، بنگاه‌ها و دولت را تحت تأثیر قرار می‌دهد. افزایش نااطمئنانی تورم سبب تغییر در تصمیمات اقتصادی عاملان اقتصادی می‌شود و جزاًورد هزینه‌ها و درآمدهای آتی پروژه‌ها و فعالیت‌های اقتصادی را با ابهام روبه‌رو می‌سازد و لذا موجب اختلال در کارکرد مکانیسم بازار و تخصیص منابع می‌شود. لذا باید پذیرفت که علاج نرخ‌گذاری دستوری پایین‌تر نرخ تعادلی بازار برای ارز، خودرو، دارم، دام و طیور، فولاد و سیمان و… نیست بلکه باید با روش‌های علمی، نرخ تورم را کنترل و تک رقمی کرد. هرگونه نرخ‌گذاری دستوری پایین‌تر نرخ تعادلی بازار برای ارز، خودرو، دارو، دام و طیور، فولاد و سیمان و… باعث زیان سهامداران شرکت‌های این حوزه می‌شود و حتی باعث اختلال در مکانیسم بازار سهام هم می‌شود.

ثبت‌نام ۴ میلیون نفر در سامانه نهضت ملی مسکن

بر اساس آمار اعلامی، اطلاعات نزدیک به ۴ میلیون نفر برای پیش‌درسامانه نهضت ملی مسکن وجود دارد. به گزارش فارس، به استناد اطلاعات مستند رسیده از سامانه وزارت راه و شهرسازی در نهضت ملی مسکن با وجود گذشت ۲.۵ ماه از شروع ثبت‌نام تاکنون ۲ میلیون و ۵۰۶ هزار و ۳۰ نفر برای طرح ساخت ۴ میلیون مسکن در ۴ سال ثبت‌نام کرده‌اند. بر اساس آمار، تعداد متقاضیان طرح اقدام ملی در ۵ فاز (که بار دیگر اطلاعات آنها مورد بررسی قرار می‌گیرد) یک میلیون و ۴۵۱ هزار و ۵۲۸ عدد گزارش شده است.

کشاور

کیوان شهاب

لواسنی

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی

عکس: علی‌مصطفی/ایران

کشاور

◀ | ادامه در صفحه ۸